

Forslag

til

Lov om priser og avancer.

Fremsat den 17. marts 1971 af *handelsministeren*.

I. Lovens formål.

§ 1. Loven har til formål gennem tilsyn med priser og avancer at bidrage til en økonomisk stabilisering.

II. Indseende med priser og avancer.

§ 2. Det påhviler monopoltilsynet at overvåge udviklingen i priser og avancer.

Stk. 2. Monopoltilsynet kan give indberetning til vedkommende minister om forhold, herunder bestemmelser i lovgivningen, som må antages at kunne virke hæmmende på konkurrencen.

§ 3. Monopoltilsynet kan undersøge priser og avancer i private erhvervsvirksomheder, brugsforeninger og andre andelsforeninger på områder, hvor tilsynet finder, at der er behov for en offentlig redegørelse for prisdannelsen.

Stk. 2. Forinden undersøgelsen i henhold til stk. 1 iværksættes, skal monopoltilsynet forhandle med vedkommende enkeltvirksomheder, foreninger eller brancheorganisationer om grundlaget for undersøgelsen.

Stk. 3. Forinden der gives meddelelse til offentligheden om resultatet af undersøgelser i henhold til stk. 1, skal monopoltilsynet give de pågældende enkeltvirksomheder, foreninger eller brancheorganisationer lejlighed til at udtale sig herom. Efter anmodning offentliggøres de således indhentede udtalelser i forbindelse med meddelelsen fra monopoltilsynet.

III. Fastsættelse af priser m.v.

§ 4. Indtil 1. september 1971 må priser, takster og honorarer for statslige og kommunale leverancer og ydelser kun forhøjes med

Handelsmin. j. nr. 222-13-1971.

beløb, der medgår til dækning af de i § 5, stk. 1, nr. 1, nævnte omkostningsstigninger. Det samme gælder takster for gas, el og telefon, selv om leverandøren er en privat virksomhed. Bestemmelsen i 1. punktum gælder dog ikke priser m. v. for leverancer og ydelser, der i henhold til lovgivningen skal godkendes af folketingets finansudvalg, og heller ikke kommunale ydelser, hvortil der ydes statsrefusion.

Stk. 2. Monopoltilsynet kan undtage fra bestemmelserne i stk. 1, 1. og 2. punktum, hvor der alene er tale om omlægning af priser, takster og honorarer, uden at det samlede provenu forhøjes.

Stk. 3. På områder, hvor priser, takster og honorarer fastsættes eller godkendes af staten eller af en kommune, må vedkommende myndighed fra 1. september 1971 ikke fastsætte eller godkende forhøjelser, der overstiger de i § 5, stk. 1, nr. 1, omhandlede omkostningsstigninger, forinden den fra monopoltilsynet har indhentet en udtalelse med en vurdering af forhøjelsen under hensyn til pris- og indkomstudviklingen i samfundet.

Stk. 4. Udtalelser i henhold til stk. 3 offentliggøres af monopoltilsynet.

§ 5. Virksomheder inden for industri, håndværk og handel må ved erhvervsmæssigt salg af varer her i landet ikke forhøje de den 28. februar 1971 lovlige priser med mere, end hvad der medgår til dækning af omkostningsstigninger, der er indtruffet efter denne dato, og som er en følge af:

- 1) højere indkøbspriser for færdigvarer, råvarer, hjælpestoffer og emballage samt højere betaling for serviceydelser, herunder transport, leveret af andre virksomheder, og forsikringer.

F. t. l. om priser og avancer.

- 2) stigninger i offentlige takster og afgifter,
- 3) øgede afskrivninger på nyinvesteringer, dog kun inden for de skattemæssigt til-ladte rammer,
- 4) lejeforhøjelser i henhold til leje- og bolig-lovgivningen og øgede lejeudgifter i for-bindelse med en virksomheds flytning,
- 5) lønstigninger, hvis størrelse er fastlagt ved ordinært fornyede kollektive overenskomster, eller — uden for dette om-råde — lønstigninger som fastlagt i de nærmest tilsvarende ordinært fornyede kollektive overenskomster, idet der ved opgørelsen af disse lønstigninger skal fore-tages fradrag af de beløb, der overens-komstmæssigt kan modregnes.

Stk. 2. Uanset bestemmelserne i stk. 1 kan virksomhederne forhøje priserne med beløb, som monopoltilsynet tidligere har god-kendt, men som ikke tidligere er indregnet i priserne.

Stk. 3. Ved fald i de i stk. 1, nr. 1 og 2, nævnte omkostninger skal priserne nedsæt-tes tilsvarende.

Stk. 4. Monopoltilsynet kan for bestemte virksomheder undtage fra bestemmelserne i stk. 1 og 3. Endvidere kan tilsynet undtage brancher eller vareområder fra bestemmelserne i stk. 1 og 3, hvor varens karakter, produktions- eller markedsforholdene taler derfor, samt i sådanne tilfælde hvor gæl-dende overenskomster er ordinært fornyet i tiden fra 22. september 1970 til 1. marts 1971 eller har fastlagt lønstigninger, der er udløst i denne periode.

§ 6. For erhvervmæssigt salg af varer og erhvervmæssig levering af tjeneste- og transportydelser kan monopoltilsynet for indtil 6 måneder bestemme:

- 1) at de på en bestemt dato gældende priser, takster eller honorarer ikke må for-højes, eller
- 2) at de på en bestemt dato gældende priser, takster eller honorarer ikke må for-højes med mere end nærmere angivne beløb eller procenter, eller
- 3) at nærmere angivne priser, takster eller honorarer ikke må overskrides.

Stk. 2. Monopoltilsynet kan, efter at de pågældende enkeltvirksomheder, branche-organisationer eller foreninger har haft lej-lighed til at udtale sig herom, forlænge eller

ændre de i henhold til stk. 1 fastsatte be-
stemmelser for indtil 6 måneder ad gangen.

Stk. 3. Denne paragraf gælder ikke priser, takster og honorarer, der fastsættes eller godkendes af staten eller af en kommune.

§ 7. Ved behandling af sager, hvor der søges dispensation efter § 5, stk. 4, 1. pkt., samt ved fastsættelse af bestemmelser i henhold til § 6 lægges kostprisprincippet i al-mindelighed til grund. Desuden tages der hensyn til virksomhedernes:

- 1) effektivitet, således at effektive virksomheder får dækning for nødvendige direkte omkostninger og et rimeligt bidrag til dækning af indirekte omkostninger og nettoavance, og
- 2) kapacitetsudnyttelse, således at unormal lav kapacitetsudnyttelse ikke kan be-grunde prisforhøjelse.

IV. Viderealgpriser og -avancer.

§ 8. Virksomheder inden for industri, håndværk og handel, som for salg af varer her i landet fastsætter eller tilkendegiver priser eller avancer for viderealg i efterfølgende omsætningsled, skal anmelde disse og ændringer heri til monopoltilsynet. An-meldelse skal ske snarest muligt og senest samtidig med, at priserne meddeles de efterfølgende omsætningsled.

Stk. 2. Virksomheder, der har fastsat vide-resalgpriser eller -avancer, må ikke uden monopoltilsynets godkendelse forhøje disse, såfremt der i de nye viderealgpriser eller -avancer indregnes en højere procentvis bruttoavance for de efterfølgende omsæt-ningsled end den bruttoavance, der var ind-regnet i de tidligere fastsatte viderealg-priser for samme eller tilsvarende vare.

Stk. 3. Monopoltilsynet kan undtage fra bestemmelserne i stk. 1 og 2.

V. Mærkning og skiltning m. v.

§ 9. Monopoltilsynet kan fastsætte regler om fakturering og om mærkning eller skiltning med pris, såfremt tilsynet efter en un-dersøgelse i henhold til § 3 finder sådanne foranstaltninger egnede til at fremme konkurrencen.

Stk. 2. Monopoltilsynet kan fastsætte regler om prisangivelse ved annoncering, mærkning og skiltning med henblik på salg af

varer, for hvilke købesummen betales i afdrag.

Stk. 3. Monopoltilsynet kan endvidere fastsætte de regler om klassificering, sortering og lignende, der er nødvendige i forbindelse med fastsættelsen af priser, takster eller honorarer i henhold til § 6.

Stk. 4. Regler efter stk. 1—3 fastsættes efter forhandling med forbrugerorganisationerne og vedkommende erhvervsorganisationer.

§ 10. Med hensyn til varer, der af fabrikanten, importøren eller grossisten sælges i detailsalgspakning, kan monopoltilsynet efter forhandling med forbrugerorganisationerne og vedkommende erhvervsorganisationer fastsætte regler om mængdeangivelse på pakningen.

VI. Almindelige bestemmelser.

§ 11. Virksomheder, som er omfattet af loven, skal kunne godtgøre, at deres priser er lovlige. I modsat fald kan monopoltilsynet kræve priserne nedsat til beløb, som monopoltilsynet finder bedst stemmende med bestemmelserne i §§ 5-7.

§ 12. Med hensyn til monopoltilsynets beføjelser til at kræve oplysninger m. v. og med hensyn til klage over tilsynets afgørelser finder reglerne i § 15, jfr. § 20, og § 18 i lov om tilsyn med monopoler og konkurrencebegrænsninger tilsvarende anvendelse.

Stk. 2. Handelsministeren bestemmer, på hvilken måde monopoltilsynet skal bekendtgøre sine afgørelser i henhold til loven.

§ 13. Loven omfatter ikke løn- og arbejdsforhold. Monopoltilsynet kan dog kræve oplysninger af organisationer og virksomheder om forhold omfattet af § 5, stk. 1, nr. 5.

Stk. 2. Loven omfatter heller ikke omsætning eller udlejning af fast ejendom, forsikring, bankers og sparekassers renteberegning samt handel med værdipapirer og udnyttelse af ophavsrettigheder og immaterielle ejendomsrettigheder.

Stk. 3. Ved monopoltilsynets godkendelse af de priser, der er omhandlet i § 4, stk. 1

og 2, i lov om afsætning af danske landbrugsvarer m. m., gælder §§ 5 og 7.

VII. Straffebestemmelser.

§ 14. Overtrædelse af § 4, stk. 1, 2. punktum, § 5, stk. 1 og 3, og § 8, stk. 1 og 2, straffes med bøde eller hæfte.

Stk. 2. I forskrifter, der udfærdiges af monopoltilsynet i medfør af § 6, stk. 1 og 2, § 9, stk. 1-3, og § 10, kan der fastsættes straf af bøde eller hæfte for overtrædelse af bestemmelser i forskrifterne.

Stk. 3. På samme måde straffes den, der undlader at meddele oplysninger, som afkræves ham i henhold til § 12, stk. 1, og § 13, stk. 1, jfr. monopollovens § 15.

Stk. 4. Den, som i forhold, der er omfattet af loven, meddeler monopoltilsynet eller monopol-ankenævnet urigtige eller vildledende oplysninger eller fortier forhold af betydning for den pågældende sags afgørelse, straffes med bøde eller hæfte, medmindre strengere straf er forskyldt efter borgerlig straffelov.

Stk. 5. Er overtrædelse begået af et aktieselskab, andelsselskab eller lignende, kan bødeansvar pålægges virksomheden som sådan.

Stk. 6. Ved behandlingen af sager i henhold til denne paragraf anvendes reglerne i lov om rettens pleje, kapitel 69, i samme omfang som i sager, der påtales af statsadvokaten.

VIII. Ikrafttrædelsesbestemmelser.

§ 15. Loven træder i kraft straks ved bekendtgørelsen i lovtidende.

Stk. 2. Lov nr. 180 af 25. maj 1966 om indseende med priser ophæves. De i medfør af prisindseendeloven fastsatte bestemmelser og trufne afgørelser forbliver i kraft, og overtrædelser heraf straffes efter § 14.

Stk. 3. § 24 i lov om tilsyn med monopoler og konkurrencebegrænsninger ophæves.

Stk. 4. Forslag om revision af loven fremsættes for folketinget i folketingsåret 1972-73.

§ 16. Lovforslaget kan stadfæstes straks efter vedtagelsen.

§ 17. Loven gælder ikke for Færøerne og Grønland.

Bemærkninger til lovforslaget.

Forslaget til lov om priser og avancer må ses som led i regeringens prispolitik. Ved den nuværende prisstoplovs bortfald vil der være opsamlet visse incitamenter til prisstigninger.

Risikoen for prisstigninger knytter sig til stigninger i råvarepriser, arbejdsløn og bruttoavance.

For råvareernes vedkommende kan der ventes prisopgang for de mineralske olieprodukter. Kornprisordningen vil medføre prisstigninger i forårs-månederne. Producentpriserne for frugt og grøntsager vil i de kommende måneder afhænge af vejret. Stigningstendenserne for råvarer vil antagelig som helhed være af en begrænset størrelse, idet dog stærkt stigende oliepriser kan påvirke også en lang række andre råvarepriser.

Med hensyn til lønudviklingen vil den ved lov kompenserede dyrtidsportion gøre sig gældende som omkostning. Hertil kommer dyrtidsreguleringen efter januar-pristallet pr. 1. marts og de lønstigninger, overenskomstfornyelsen giver anledning til.

Prisstopperioden har i et vist omfang hindret en bruttoavance tilpasning, som ellers ville have medført prisopretning. Der er desuden tilfælde, hvor virksomheder på grund af prisstoploven er afskåret fra at få inddækket lønstigninger fra 1. september og tidligere og således har fået deres avance reduceret. I hvilket omfang disse forhold vil føre til en opretning af bruttoavancerne, vil for en stor del bero på udviklingen af den almindelige aktivitet og efterspørgsel. Der må ventes en afdæmpning af efterspørgslen som følge af en fortsat stram finans- og pengepolitik, og den stedfundne rentenedsættelse vil ligeledes i et vist omfang modvirke tendenser til prisforhøjelser. Uanset dette må påregnes tendenser til prisstigninger.

Med hensyn til priser, takster og honorarer, der fastsættes eller godkendes af *det offentlige*, har prisstopperioden også bremset en række opretninger. I de kommende måneder vil der på dette område være ønsker om at gennemføre forhøjelser uanset den almindelige udvikling af efterspørgslen.

Alt i alt må der regnes med risiko for, at der i de kommende måneder gennemføres prisstigninger på en række områder, som vil kunne sprede sig til prissystemet som helhed og herigennem bringe den almindelige prisstabilitet i fare. For at imødegå risikoen herfor vil der være behov for en aktiv prispolitik også efter det nuværende prisstops bortfald.

Gennemførelsen af den nu foreslåede lov vil nødvendigvis gøre en ændring af monopoltilsynets organisation.

Den ekstraordinære pris- og avancelovgivning, som har været i kraft siden november 1967, har indtil nu medført en udvidelse af monopoltilsynets personale fra 91 til 145, fortrinsvis inspektører og kontorfunktionærer. Det kan skønsmæssigt anslås, at en sigtidsmæssig løsning af monopoltilsynets samlede opgaver — såvel i henhold til den permanente som den ekstraordinære lovgivning — efter denne lovs gennemførelse vil kræve ansættelse af yderligere ca. 20 medarbejdere, hvoraf halvdelen med akademisk uddannelse, således at det samlede personale i tilsynet vil komme op på omkring 165. Uanset om det i løbet af forholdsvis kort tid kan lykkes at gennemføre denne personaleudvidelse, vil et merarbejde for tilsynets erfarne personale være nødvendigt, indtil det nye personale er oplært.

Monopoltilsynets organisatoriske opbygning, der er baseret på tilsynets arbejde med de permanente opgaver, har hidtil kun i begrænset omfang kunnet tilpasses til administrationen af den ekstraordinære lovgivning. Forudsætningen for en effektiv administration er, at der nu etableres yderligere 3 kontorer i monopoltilsynet, og at der oprettes nogle stillinger som konsulent til de af tilsynets ældre medarbejdere, som har ledelsesfunktioner eller er beskæftiget med specialopgaver af forskellig art.

Det skønnes herefter, at der til lovens administration vil medgå ca. 4,5 mill. kr. årligt. Af dette beløb kan godt 3 mill. kr. henføres til den udvidelse af monopoltilsynets personale, som den hidtidige prislovgivning har medført, således at en gennemførelse af lovforslaget vil medføre yderligere omkostninger på ca. 1,5 mill. kr. årligt.

Bemærkninger til de enkelte paragraffer.

Til § 1.

Denne bestemmelse tjener alene til at tydeliggøre de formål, der tilstræbes opfyldt med loven.

Til § 2.

Efter monopolloven er det monopoltilsynets opgave at føre tilsyn med monopoler og konkurrencebegrænsninger, men monopolloven giver ikke tilsynet mulighed for i almindelighed at følge og eventuelt at gribe ind over for udviklingen i priser og avancer. Hjemmel hertil findes i begrænset omfang i prisindseendeloven, men det skønnes påkrævet under de nuværende forhold at give monopoltilsynet en generel bemyndigelse til at overvåge

pris- og avanceudviklingen også uden for det område, hvor der er konkurrencebegrænsninger.

Ved monopoltilsynets overvågning af priser og avancer vil det kunne forekomme, at tilsynet klarlægger forhold, der virker hæmmende på konkurrencen, uden at tilsynet i monopolloven eller i nærværende lov har hjemmel til at træffe foranstaltninger, der kan bringe sådanne forhold til ophør. Ligesom det i monopolloven er foreskrevet, at monopoltilsynet skal indberette til handelsministeren, hvis skadelige virkninger af monopol- og konkurrencebegrænsninger ikke efter monopolloven kan bringes til ophør, foreslås det derfor i stk. 2 i denne paragraf, at tilsynet også i øvrigt skal kunne indberette om forhold, der virker hæmmende på konkurrencen, herunder også lovfæstede forhold.

Til § 3.

Bestemmelsen svarer til prisindseendelovens § 1 og tager fortrinsvis sigte på det område, hvor der hverken er konkurrencebegrænsninger i monopollovens forstand eller fri konkurrence.

Medens lovforslagets § 2 omhandler en generel prisovervågning, tager § 3 sigte på specielle vare- og erhvervsområder, hvor det typiske ikke er pris-konkurrence, men en konkurrence på mærkevarer, reklame, indpakning, varedifferentiering og lignende.

Et karakteristisk træk i moderne salgspolitik er, at konkurrencen i højere grad foregår ved anvendelse af en række andre konkurrencemidler end ved konkurrence på prisen, herunder også selektiv salgspolitik, leveringsbegrænsninger, vilkår for videreförhandling etc.

Monopoltilsynets undersøgelser og offentliggørelse af redegørelser om omsætnings- og konkurrenceforholdene på sådanne områder tilsigter at tilvejebringe større kendskab i offentligheden om prisindelsen og konkurrenceforholdene.

Medens lovforslagets kap. III også omfatter den offentlige prisfastsættelse m. v., finder den her foreslåede hjemmel til at foretage undersøgelser ikke anvendelse på offentlige virksomheder, ligesom bestemmelsen såvel som de øvrige bestemmelser i loven ikke omfatter løn- og arbejdsforhold, jfr. forslagens § 13, stk. 1.

Til § 4.

Monopolloven og prisindseendeloven omfatter ikke offentlige virksomheder. Ej heller omfatter disse love prisforhold og erhvervsudøvelse, der i henhold til særlig hjemmel bestemmes eller godkendes af det offentlige.

Da det må imødeses, at en række takstforhøjelser

m. v. er forestående både for statens og kommunernes vedkommende, og da pris- og takstforhøjelser over en bred front inden for den offentlige sektor vil kunne få uheldige konsekvenser, er det skønnet påkrævet inden for dette område indtil 1. september 1971 at opretholde et prisstop med adgang til at indregne omkostningsstigninger efter lovforslagets § 5, stk. 1, nr. 1. Yderligere er det fundet påkrævet i samme tidsrum at forlænge prisstoppet for gas, el og telefon — uanset om leverancerne finder sted fra private virksomheder — på grund af disse varers og ydelsers betydning for det almindelige forbrug. Ligesom under det nuværende prisstop undtages priser m. v. for leverancer og ydelser, der i henhold til lovgivningen skal godkendes af folketingets finansudvalg, og man har ej heller fundet det rimeligt at lade dette prisstop omfatte kommunale ydelser, der får statsrefusion.

I stk. 2 foreslås, at monopoltilsynet kan undtage fra dette prisstop i tilfælde, hvor der alene er tale om takstomlægninger, uden at det samlede prövenu forhøjes. Bestemmelsen tager sigte på takstomlægninger, der gennemføres med henblik på at nå frem til forenkede og mere rationelle takstsystemer. Ved vurderingen af, om dispensation vil kunne gives, forudsættes det, at monopoltilsynet har opmærksomheden henledt på den indflydelse, en sådan takstomlægning vil få på det almindelige forbrugerprisniveau.

Det foreslås i stk. 3, at takster m. v., der fastsættes eller godkendes af det offentlige, fra 1. september 1971 ikke kan forhøjes udover, hvad der følger af lovforslagets § 5, stk. 1, nr. 1, forinden de pågældende myndigheder gennem en udtalelse fra monopoltilsynet har fået en vurdering af forhøjelserne. Monopoltilsynets virksomhed efter denne bestemmelse er således af vejledende karakter. De oplysende og vejledende udtalelser, monopoltilsynet i henhold til denne bestemmelse afgiver, vil derfor ikke kunne indbringes for monopol-anke-nævnet.

Til § 5.

Et prisstop, der har været gældende i så lang en periode som mere end 5 måneder, må antages at have medført sådanne forvriddninger i pris- og avancestrukturen, at dets opretholdelse vil føles urimelig og medføre alvorlige skadevirkninger for erhvervslivet.

Det skønnes derfor nu nødvendigt at give de enkelte virksomheder adgang til i et vist omfang at foretage individuelle pristilpasninger. Det foreslås i stk. 1 at give generelle kalkulationsregler for erhvervsmæssigt salg af varer, som foretages her i

landet af virksomheder inden for industri, håndværk og handel. I medfør af disse kalkulationsregler vil virksomhederne i et vist omfang kunne forhøje deres priser uden forelæggelse for monopoltilsynet.

Bestemmelserne omfatter erhvervsmæssigt salg af varer, herunder varer der leveres i forbindelse med tjenesteydelser, f. eks. reparationsarbejder, og som efter den normale fremgangsmåde faktureres som særlige poster på regningen. Ved „erhvervsmæssigt salg“ forstås ligesom efter den hidtidige midlertidige prislovgivning ethvert salg, der finder sted som led i en erhvervsvirksomhed og dette uanset den juridiske form, hvorunder virksomheden drives. Bestemmelserne omfatter således både enkeltmandsvirksomheder, aktieselskaber, interessentskaber, kooperative virksomheder og selv-egjede institutioner.

Udgangspunktet for de individuelle prisforhøjelser, der herefter vil være tilladt uden særlig tilladelse fra monopoltilsynet, er de den 28. februar 1971 lovlige priser. Herved forstås de priser, som virksomhederne lovligt tog ved salg på dette tidspunkt, eller de priser, de efter prisstoploven lovligt kunne have taget ved salg den 28. februar. Priser, hvorom der verserer sag i monopoltilsynet for monopol-ankenævnet, kan dog reguleres i det omfang, ansøgerne eller klagerne måtte få medhold. Bestemmelserne gælder for leverancer efter lovens ikrafttræden uanset tidligere indgæede aftaler herom.

De omkostningsstigninger, som vil kunne indregnes i priserne, er sådanne, der er indtruffet efter 28. februar 1971, og som er af den under nr. 1-5 angivne karakter.

Ligesom under den nuværende prisstoplov og efter samme principper foreslås det under nr. 1, at omkostningsstigninger hidrørende fra højere indkøbspriser for færdigvarer, råvarer og hjælpestoffer kan indregnes i priserne.

Herudover foreslås det under nr. 1 tilladt at indregne prisstigninger efter 28. februar 1971 for emballage samt for serviceydelser, herunder transportydelser, og forsikringer. Under nr. 2 foreslås det tilladt at indregne stigninger i offentlige takster og afgifter og under nr. 3 øgede afskrivninger som følge af afskrivninger på nyinvesteringer, dog kun inden for de skattemæssigt tilladte rammer. Adgang til uden forelæggelse for monopoltilsynet at indregne øgede afskrivninger i priserne omfatter ikke investeringsfondshenlæggelser samt forskudsafskrivninger. Bestemmelsen vil dog ikke være til hinder for, at der i de øgede afskrivninger medtages afskrivninger på nyinvesteringer på op til 30 pct.

efter saldoprincippet, uanset samtidigt foretagne nedskrivninger ved anvendelse af tidligere investeringsfondshenlæggelser eller forskudsafskrivninger.

Under nr. 4 kan i priserne indregnes lejeforhøjelser i henhold til lejelovens § 43 og lov om boligbyggeri §§ 18, 19 og 72, samt lejeforhøjelser i medfør af §§ 10-13 i lov om midlertidig regulering af boligforholdene. Endvidere kan indregnes øgede lejudgifter i forbindelse med en virksomheds flytning.

Bestemmelsen i nr. 5 tager sigte på indregning i priserne af øgede lønudgifter som følge af lønstigninger, der er fastlagt i kollektive overenskomster, der ordinært fornyes efter 28. februar 1971, herunder således de overenskomster, der er omfattet af forligsmandens mæglingsforslag af 27. februar 1971. Ved *ordinær fornyelse* af en overenskomst forstås den fornyelse, der finder sted ved udløbet af den i den hidtidige overenskomst fastsatte gyldighedsperiode.

Bestemmelsen om andre områder er en følge af, at hovedparten af det ret store antal virksomheder, der står uden for Arbejdsgiverforeningen, enten gennem særlige organisationer har indgået kollektive overenskomster eller enkeltvis har indgået kollektive aftaler med lønmodtagerorganisationer i og uden for Landsorganisationen i Danmark. Hertil kommer, at såvel organiserede som uorganiserede arbejdsgivere beskæftiger lønmodtagere — især inden for funktionærgruppen — som står uden for LO, enten fordi de er helt uorganiserede, eller fordi de er tilsluttet andre organisationer. På dette område er det udbredt, at der ikke er kollektive overenskomster, men individuelle aftaler om lønforholdene.

Som *fastlagte* forhøjelser anses alle specielle og generelle lønforhøjelser, der er angivet med beløb eller i procent i de fornyede overenskomster og priskuranter sammenholdt med de hidtidige. Eksempelvis omfatter sådanne forhøjelser specielle arbejdsbestemte tillæg, overtidstillæg og genetillæg og generelle bestemmelser om holddriftstillæg, tillæg for forskudt arbejdstid, ferie- og søgnehellighedsbetaling, øgede ATP-bidrag og lignende samt dyrtidstillæg, herunder også beløb svarende til den refusion for den ene dyrtidsportion af september 1970, som nu er bortfaldet, jfr. lov nr. 275 af 9. juni 1970.

Som fastlagte anses også lønstigninger i henhold til overenskomstbestemmelser om *periodisk regulering* af tidløn for visse lønmodtagergrupper i forhold til andre grupper *statistisk konstaterede* løn.

Ved indregningen i priserne af øgede lønudgifter

kan der kun medregnes sådanne lønstigninger, som fremkommer efter, at der er foretaget *modregning* i ikke-overenskomstmæssige tillæg, personlige tillæg og lignende i det omfang, der efter overenskomsten er mulighed herfor, jfr. mæglingsforslagets afsnit A.I.I.

Øgede lønudgifter som følge af ydelse i overenskomstperiodens løb af ikke-overenskomstmæssige tillæg, akkordafsvanstillæg, personlige tillæg og lignende, jfr. mæglingsforslagets afsnit D.b., kan *ikke* begrunde prisforhøjelser.

De tidlønsforhøjelser, der ydes de enkelte lønmodtagere i overenskomstperiodens løb i henhold til en *løfteparagraf*, kan *ikke* begrunde prisforhøjelser, da de forudsættes ydet efter en vurdering af de pågældendes større kvalifikationer m. v.

I de tilfælde inden for et område med en løfteparagraf, hvor der ved organisationsbehandling er konstateret et *misforhold* og er aftalt en lønforhøjelse vil en sådan forhøjelse *ikke* efter nr. 5 umiddelbart kunne begrunde en prisforhøjelse. Imidlertid forudsættes det, at monopoltilsynet ved dispensation efter § 5, stk. 4, vil kunne give nærmere retningslinjer for virksomhedernes adgang til under visse forudsætninger — herunder at overenskomstens procedureregler er overholdt, og at monopoltilsynet får indberetning om lønforhøjelserne — at indregne lønstigninger af denne karakter i priserne.

Tilsvarende gælder i de tilfælde, hvor et *akkordgrundlag* revideres for at afhjælpe et som følge af overenskomstmæssige tidlønsforhøjelser opstået misforhold.

En række virksomheder har i henhold til monopollovens § 24 fået monopoltilsynets godkendelse til at forhøje deres priser, men på grund af prisstoppet har de ikke nået at effektuere de tilladte prisforhøjelser. Det foreslås derfor i stk. 2, at disse virksomheder skal kunne forhøje deres priser i det omfang, monopoltilsynet tidligere har godkendt dette.

I stk. 3 foreslås, at fald i priserne på færdigvarer, råvarer m. v. samt nedsættelser i offentlige takster og afgifter skal give sig udslag i tilsvarende prisnedsættelser. Andre omkostningsbesparelser skal derimod ikke forpligte til prisnedsættelser for ikke at fratage virksomhederne et produktivitet fremende incitament.

I stk. 4 foreslås, at monopoltilsynet individuelt kan dispensere fra kalkulationsreglerne i stk. 1 og stk. 3 efter de i § 7 indeholdte retningslinjer. Endvidere foreslås, at monopoltilsynet skal kunne give generelle dispensationer fra de pågældende kalkulationsregler, og det forudsættes, at monopoltilsynet i denne henseende følger den praksis, der foreligger

fra administrationen af den nuværende prisstopplov, således at de dispensationer, der er givet fra prisstoploven, vil blive videreført under den nu foreslåede lov. Der er tale om de vare- og erhvervsområder, som monopoltilsynet på grund af markedsforholdene eller varens karakter har holdt uden for loven. Ved produktionsforholdene tænkes bl. a. på sådanne områder, hvor det må anses for nødvendigt ved dispensation at tillade indregning af øgede lønomkostninger i videre omfang end tilladt efter § 5, stk. 1, nr. 5. Endvidere er der åbnet adgang til dispensation, hvor gældende overenskomster er ordnært fornyet i prisstopperioden eller har udløst fastlagte lønforhøjelser i denne periode.

Til § 6.

For tjeneste- og transportydelse er det ikke fundet praktisk muligt at give generelle kalkulationsregler. En hel eller delvis opretholdelse af prisstoppet vil heller ikke være rimelig inden for disse områder, men man må på den anden side ud fra erfaringerne fra administrationen af den seneste midlertidige prislovgivning finde det rigtigst, at der her kan gribes ind over for urimelige prisforhøjelser. Det foreslås derfor i stk. 1 at give monopoltilsynet hjemmel hertil, således at dette vil kunne ske for en periode af indtil 6 måneder. Efter stk. 2 kan monopoltilsynet efter forhandling med de pågældende enkeltvirksomheder, brancheorganisationer eller foreninger forlænge en i henhold til stk. 1 fastsat periode for tidsrum af indtil 6 måneder ad gangen eller fastsætte nye bestemmelser i henhold til stk. 1. Det må forudsættes, at monopoltilsynet umiddelbart efter gennemførelsen af prisindgreb efter stk. 1 optager forhandling med de heraf berørte virksomheder, organisationer m. v.

Også uden for tjeneste- og transportydelsesområdet skønnes der at kunne være behov for, hvor særlige forhold gør det påkrævet, at fastsætte højestepriser eller at foreskrive prisstop. Sådanne særlige forhold vil f. eks. kunne foreligge, hvis det for bestemte varers eller branchers vedkommende vil vise sig vanskeligt at anvende kalkulationsreglerne i § 5, og prisudviklingen inden for et sådant område gør det ønskeligt at gribe ind.

Ved indgreb efter denne bestemmelse påhviler det monopoltilsynet at følge retningslinjerne i § 7.

Bestemmelsen svarer i øvrigt i princippet til prisindseendelovens § 2, stk. 1 og 2, idet det dog foreslås, at monopoltilsynet i modsætning til efter prisindseendeloven får mulighed for at fastsætte højestepriser, også uden at der forinden er gennemført en undersøgelse i henhold til lovforslagets § 3.

Den hjemmel, monopoltilsynet efter prisindseende-

loven har til at offentliggøre retningsgivende priser, er ikke foreslået opretholdt, idet tilsynet ikke hidtil har fastsat retningsgivende priser, og idet tilsynet i øvrigt også uden særlig hjemmel vil kunne offentliggøre sådanne priser.

Til § 7.

I § 7 fastsættes nærmere retningslinjer for monopoltilsynet ved administrationen af §§ 5 og 6. I de tilfælde, hvor monopoltilsynet fastsætter højestepriser, eller hvor monopoltilsynet skal tage stilling til, om der må indregnes omkostningsforhøjelser, der ikke er omfattet af § 5, stk. 1, nr. 1-5, samt i de tilfælde, hvor monopoltilsynet skal tage stilling til, om prisnedsættelser kan undlades trods fald i omkostningerne, skal tilsynet iagttage, at effektive virksomheder sikres dækning for nødvendige direkte omkostninger og et rimeligt bidrag til dækning af indirekte omkostninger og nettoavance, at virksomhedens kapacitet ikke er udnyttet i uormal lav grad, og at kostprisprincippet i almindelighed lægges til grund. Det bemærkes herved, at de nødvendige, direkte omkostninger, som en effektiv virksomhed skal have dækket, dog normalt ikke vil kunne omfatte stigende lønomkostninger som følge af egentlig lønglidning i løbet af overenskomstperioden.

Bestemmelsens formulering afviger fra den tilsvarende i monopolloven, hvorefter priser og avancer i henhold til lovens §§ 11 og 12 ikke kan ansættes lavere end, at virksomheder, der efter de foreliggende omstændigheder drives på en teknisk og kommerciel hensigtsmæssig måde, kan opnå dækning for nødvendige omkostninger, herunder afskrivninger, samt en rimelig nettoavance. Formuleringen i lovforslaget er udtryk for en nyere betragtningssmåde vedrørende opbygningen af en vares priskalkulation, der grunder sig på det forhold, at erhvervsvirksomhedernes omkostninger kan opdeles i direkte og indirekte omkostninger. Direkte omkostninger er f. eks. omkostninger til råvarer og arbejdsløn i en produktionsvirksomhed og til indkøb af varer bestemt til videresalg i en handelsvirksomhed; indirekte omkostninger er f. eks. fælles administrationsomkostninger og anlægsomkostninger.

Da de indirekte omkostninger har fået en stedsig stigende betydning bl. a. som følge af de faste omkostningers større vægt, har adskillelsen mellem disse omkostninger og virksomhedernes nettoavance frembudt stigende vanskeligheder ved opbygning af kalkulationer. Som eksempel herpå kan nævnes vanskelighederne ved opgørelsen af, hvilket afskrivningsbeløb der retteligt bør tillægges pro-

duktionen i en bestemt periode; afskrivningsmetoder, der fører til forskellige afskrivningsbeløb, vil medføre tilsvarende ændringer i virksomhedernes beregnede nettooverskud.

På denne baggrund har man valgt den nyere formulering, der ikke så skarpt som den tidligere udskiller nettoavancen for en periode eller et produkt som en særskilt størrelse. Derimod er der ikke med den nye formulering tilsigtet nogen realitetsændring i forhold til den i monopolloven anvendte formulering.

Monopoltilsynet kan efter § 5, stk. 4, give tilladelse til, at der i priserne kan indregnes omkostningsstigninger i videre omfang end efter kalkulationsreglerne. Denne adgang forudsættes benyttet, hvor kalkulationsreglerne fører til et for en virksomhed urimeligt resultat, herunder hvor den efter kalkulationsreglerne givne adgang til kun at indregne visse omkostningsstigninger indtruffet efter 28. februar 1971 fører til et for virksomhedens samlede indtjening urimeligt resultat. Bl. a. virksomheder, som på grund af den gældende prisstoplov ikke fik indregnet lønstigninger som følge af dyrtidsreguleringen i september 1970 i priserne, og hvis økonomiske stilling som følge heraf er forringet i urimelig grad, vil i medfør af denne bestemmelse kunne få den pågældende prisfastsættelse taget op til fornyet prøvelse.

Til § 8.

Det foreslås at opretholde den i 1968 indførte anmeldelsespligt for priser og avancer, der er fastsat for videresalg i efterfølgende omsætningsled. Som hidtil kan der efter stk. 3 dispenseres herfra. Det forudsættes, at der ikke skal ske nyanmeldelse i tilfælde, hvor de pågældende priser og avancer er anmeldt i henhold til tidligere lovgivning, ligesom tidligere givne dispensationer opretholdes. Modtagelse af anmeldelse indebærer ikke godkendelse af de anmeldte priser eller avancer.

I stk. 2 foreslås, at monopoltilsynets tilladelse skal indhentes, såfremt der i nye videresalgspriser eller -avancer indregnes en højere procentvis bruttoavance for de efterfølgende omsætningsled end den bruttoavance, der var indregnet i de tidligere fastsatte videresalgspriser for samme eller tilsvarende varer. Ved tilsynets afgørelser af, om sådan tilladelse skal gives, forudsættes bruttoavancen vurderet i forhold til forhandlerens omkostningsstigninger, jfr. lovforslagets § 5, stk. 1, nr. 1-5.

Til §§ 9 og 10.

Bestemmelserne svarer til bestemmelserne i prisindseendelovens §§ 3-4.

De af monopoltilsynet i medfør af de tilsvarende

bestemmelser i prisindseendeloven fastsatte forskrifter forbliver i kraft, jfr. forslaget § 15, stk. 2.

Til § 11.

For at muliggøre monopoltilsynets kontrolvirksomhed er det skønnet nødvendigt ligesom under den nuværende prisstoplov at pålægge de pågældende virksomheder over for monopoltilsynet at kunne godtgøre, at deres priser er lovlige. Ligeledes opretholdes monopoltilsynets hjemmel til i modsat fald at kunne kræve priserne nedsat. Ved sådanne afgørelser skal monopoltilsynet lægge den pris til grund, som tilsynet efter de foreliggende oplysninger finder det rimeligt at antage, at de pågældende virksomheder har taget den 28. februar 1971 med de forhøjelser, som denne lov giver mulighed for. Monopoltilsynet må herved også tage hensyn til prisniveauet for tilsvarende varer i det pågældende område af landet.

Til § 12.

Stk. 1 svarer til den gældende prisstoplovs § 7, idet dog monopoltilsynets afgørelser efter § 11 vil kunne indbringes for monopol-ankenævnet.

Det forudsættes, at monopoltilsynets generelle dispensationer og bestemmelser fastsat i medfør af loven vil blive offentliggjort i Statstidende og i Meddelelser fra monopoltilsynet, jfr. stk. 2.

Til § 13.

Det foreslås, at loven ligesom monopolloven og den hidtidige prislovgivning ikke kommer til at omfatte løn- og arbejdsforhold. Som noget nyt foreslås dog, at monopoltilsynet til brug ved administrationen af bestemmelserne om, i hvilket omfang lønforhøjelser må indregnes i priserne, skal have adgang til at kræve alle nødvendige oplysninger af såvel arbejdsmarkedets organisationer som af de enkelte virksomheder.

I stk. 2 er det præciseret, at loven ikke omfatter en række områder, der helt eller delvis har været undtaget fra den hidtidige midlertidige prislovgivning.

I stk. 3 foreslås, at monopoltilsynets godkendelse af de priser, der omfattes af hjemmemarkedsordningen for danske landbrugsvarer, skal ske i overensstemmelse med de i lovforslagets §§ 5 og 7. givne regler, således at disse priser reguleres på samme grundlag, som prisfastsættelserne finder sted inden for den øvrige del af erhvervslivet.

Til § 14.

Der foreslås straffebestemmelser svarende til de hidtidige straffebestemmelser i monopol- og prislovgivningen.

Til § 15.

I stk. 3 foreslås, at monopollovens § 24 ophæves. Motiveringen for bestemmelserne i monopollovens § 24, hvorefter prisforhøjelser, der skal anmeldes i henhold til monopolloven, ikke må sættes i kraft uden monopoltilsynets godkendelse, er at sikre en stabil prisudvikling for alle de varer og ydelser, der er omfattet af konkurrencebegrænsninger, og som derfor er optaget i monopoltilsynets register.

Bestemmelserne i lovforslaget har samme sigte som monopollovens § 24, men finder anvendelse på varer og ydelser, selv om disse ikke er omfattet af konkurrencebegrænsninger. Herefter skønnes det ikke påkrævet at opretholde den særlige bestemmelse i monopollovens § 24, der i øvrigt fra sin oprindelse var tænkt som en i monopolloven midlertidig bestemmelse.

Virksomheder, der hidtil har været omfattet af monopollovens § 24, underkastes således de generelle kalkulationsregler i forslaget § 5, stk. 1, nr. 1-5, og i det omfang, virksomhederne herudover ønsker prisforhøjelser, skal de som hidtil forud indhente monopoltilsynets godkendelse.